

УДК 556:316

Нікітін Л.М., д-р філос. наук, проф.

Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, м. Донецьк, Україна, e-mail: filosof@kaf.donduet.edu.ua

ПРО СОЦІАЛЬНУ ФУНКЦІЮ ВОДИ

Nikitin L.N., Dr. Sci. (Philos.), Prof.

Donetsk National University of Economics and Trade named after Mykhailo Tugan-Baranovsky, Donetsk, Ukraine, e-mail: filosof@kaf.donduet.edu.ua

ABOUT SOCIAL FUNCTIONS OF WATER

Мета. *Розвиток теорії й методології визначення соціальної функції води як феномена, що чинить найважливіший вплив на функціонування всіх процесів на нашій планеті і особливо на життєдіяльність людського суспільства.*

Методика. *Проведено дослідження впливу водних феноменів на різні соціальні структури суспільства. Проаналізовані кількісні і якісні показники ефективності використання водних ресурсів у розвитку соціуму, а також негативні явища й погрози, з якими зіштовхується суспільство, взаємодіючи з водними об'єктами.*

Результати. *Положення про те, що від наявності водних ресурсів залежить функціонування всієї неорганічної й органічної природи на Землі, дозволило виділити не просто природну, а й соціальну функцію води, проаналізувати багатовекторну спрямованість її соціальних компонентів, показати, що соціальна складова води пронизує всі сфери людської життєдіяльності. Це дало можливість виділити стратегічні завдання, можливості й визначальні позиції в становленні соціального буття. Інтерпретація отриманих результатів вимагає більш глибокого усвідомлення соціальної функції води для визначення границь і рівнів взаємодії системи «суспільство-водні ресурси».*

Наукова новизна. *Доведено зв'язок водних об'єктів з основними параметрами соціального розвитку в цілому й в різних сферах людської життєдіяльності зокрема.*

Практична значущість. *Практична значущість статті полягає у виявленні соціальної складової води й необхідності врахування цієї функції водних об'єктів у сфері господарської діяльності людини, у процесах урбанізації й перспективах розвитку суспільства.*

Ключові слова: *вода, природа, соціальна функція, світобачення, суспільство, життєдіяльність, негативні наслідки.*

Постановка проблеми. Проблеми взаємодії природи й суспільства в наш час набули глобального характеру. Багато цих проблем недостатньо вивчені, особливо ті з них, які пов'язані з водними ресурсами. Вода – найбільш унікальна речовина на нашій планеті. Це єдиний природний феномен, що у звичайних умовах температури й тиску може перебувати в трьох агрегатних станах: твердому (крига), рідкому й газоподібному (пара). Покриваючи дві третини поверхні Землі, вода практично впливає на всі процеси, які відбуваються на нашій планеті. З огляду на надзвичайну роль водних об'єктів для існування всього живого на Землі, щорічно, починаючи з 1993 року, людство з ініціативи ООН, 22 березня відзначає Всесвітній день води.

Видатна роль у вивченні властивостей води належить всесвітньо відомому вченому, першому президентові Української Академії наук В.І. Вернадському. У своїй багатотомній роботі «Історія мінералів земної кори» вчений спеціальний розділ під заго-

ловком «Історія природних вод», присвятив особливій ролі води в існуванні нашої планети [1]. Розглядаючи воду як мінерал, В.І. Вернадський розвинув вчення про єдність вод та інших мінералів Землі. Вода, як підкреслював В.І. Вернадський, стоїть особняком в історії нашої планети. Немає жодного природного тіла, що могло б зрівнятися з нею за впливом на хід основних, найбільш грандіозних геологічних процесів. У земній корі, в її товщі, інтенсивно й безперервно відбувається пересування водяних мас. Вода визначає всю хімію земної кори, входить до складу всіх земних речовин, мінералів, гірської породи, живих організмів. Вона визначає всю біосферу, створює клімат і термодинаміку атмосфери. Волога міститься навіть в камінні й вогненній магмі. Рослинний світ складається з води на 70-95%. Приблизно на 2/3 своєї ваги всі живі організми, у тому числі й людина, складаються з води. Будучи наявною усюди, вода служить мостом, що зв'язує біополя окремих живих істот як між собою, так і з неорганічною природою. «Немає такого об'єднання, – підкреслював В.І. Вернадський, – яке могло б зрівнятися з водою за впливом на хід основних, найбільш грандіозних геологічних процесів». Немає земної речовини – мінералу, гірської породи, живого тіла, яке б її не включало воду. Вся Земля є під впливом властивостей води. «Не тільки земна поверхня, – відзначав учений, – але й глибокі – у масштабі біосфери – частини планети визначаються, у самих істотних своїх проявах, її існуванням і її властивостями» [2].

Особливий, винятковий характер фізико-хімічних властивостей води серед всіх інших сполук, підкреслював В.І. Вернадський, відбивається «на її місці у світобудові й на структурі світобудови» [2].

Розглядаючи феномен води не тільки як натураліст, але і як мислитель, В.І. Вернадський розвивав концептуальне розуміння води в тісному зв'язку із вченням про ноосферу. Ноосфера (від грец. «noos» – розум) – це сучасна біосфера, частиною якої є людство. Людина, підкреслював учений, може й повинна перебудовувати своєю працею й думкою сферу свого життя, перебудовувати докорінно в порівнянні з тим, що було раніше. «Людство, узятє в цілому – писав Вернадський в 1944 р. – стає потужною геологічною силою. І перед ним, перед його думкою й працею, постає питання про перебудову біосфери в інтересах вільно мислячого людства як єдиного цілого. Це новий стан біосфери, до якого ми, не зважаючи на це, наближаємося, і є ноосфера» [3].

Індустріально-техногенна цивілізація, загостривши екологічні проблеми, спричинила до усвідомлення того, що найбільш вразливою частиною природи є людина, а найважливішою складовою неорганічної природи – водні об'єкти. Це актуалізувало природознавчу тематику в цілому, викликавши до життя величезну кількість публікацій вітчизняних і зарубіжних фахівців-натуралістів. Основна спрямованість їхніх досліджень спрямована, у першу чергу, на розкриття внутрішніх закономірностей функціонування водних ресурсів або на захист навколишнього середовища. У силу специфіки цих досліджень як другорядне залишається питання про характер змін світогляду та психології людей залежно від рівня їхньої культури стосовно водних джерел.

Тим часом водні джерела – це не тільки специфічні природні явища. Вода містить низку компонентів, які перебувають на грані природного й соціального. Навіть у дикій природі в силу того, що водні джерела все тісніше стикаються з людською діяльністю, вода все більше й більше надобуває соціальної функції. У цьому плані аналіз системи «суспільство - водні об'єкти» має не тільки пізнавальне, але й важливе практичне значення. Ті або інші властивості води, водонагромаджувачі й водойми, які на в наш час ще не освоєні людиною, є потенційними природними продуктивними силами, тобто за деяких умов можуть набути певну соціальну спрямованість.

Людська історія має свої джерела не тільки у світі природи, але й нерозривно пов'язана з водними запасами. У цьому сенсі вода, за своєю суттю, є соціальним феноменом, хоча це звучить не дуже звично.

В умовах суспільного виробництва водні об'єкти, крім своїх природних якостей, одержують також і соціальні ознаки, що визначають їхній суспільний статус. До теперішнього часу вченими здійснено велику роботу з виявлення соціальної складової водних об'єктів. Однак взаємозв'язки між людиною й водними ресурсами як нерозривної складової частини соціоприродних зв'язків, продовжують залишатись недостатньо проаналізованими.

Соціальна функція води має всю різноманітність спрямованість. Розглянути багатобразність соціальних складових водних параметрів у рамках статті не уявляється можливим. Тому надалі обмежимося тільки деякими, на наш погляд, найбільш істотними, взаємодіями й взаєминами в системі «суспільство – водні об'єкти».

Однією з найважливіших властивостей води є задоволення життєво важливих потреб людини.

Генетично вода була одним з перших об'єктів пильної уваги людини. Без води не тільки неможливе людське світобачення, але й не виникли б умови для ормального становлення й розвитку соціуму, людського існування взагалі. Без їжі людина може жити близько 4 тижнів, без води – не більше 2-7 днів. З огляду на те, що тіло дитини до одного року містить 80-85% води, в 18 років близько 65-70%, а в старості десь 25-30%, деякі вчені схиляються до думки про те, що людське життя являє собою динамічний процес «боротьби за воду». Забезпечення організму якісною водою, вважають вони, становить секрет продовження молодості.

Людство щодоби споживає 7-8 млрд. тонн води. Існують прогнози, що за подвоєння народонаселення світу до середини нинішнього століття й за стрімко зростаючих запитів на воду може настати всесвітня водна криза. При цьому світові ресурси прісної води можуть стати джерелом конфліктів на великій кількості міжнародних річкових басейнах, а в окремих випадках спричинити навіть розпад держав.

Інтенсифікація впливу людської діяльності на природне середовище в сучасних умовах своєрідно відбивається на стані водних ресурсів. І не тільки тому, що ця діяльність усе більше негативно позначається на умовах функціонування водного середовища. Уже сьогодні близько 60% поверхні Землі становлять зони, де відсутня прісна вода або відчувається її гостра нестача. Найвідомішим з таких місць є пустеля Атакама. Вона розташована між Андами й Тихим океаном на півночі Чилі. Зазвичай за рік тут випадає близько 0,1 мм опадів. У цій пустелі є райони, де дощ не йшов протягом більше 400 років. Іноді там буває туман. Для збору води місцеві жителі використовують «туманозбирачі» – циліндри з нейлонових ниток. Туман конденсується на стінках циліндра й стікає по нейлонових нитках у бочку. Іноді за допомогою такого пристрою жителі збирають до 18 літрів води на добу. Нелегко доводиться й багатьом жителям Східної Африки, Індії й інших країн, котрим через нерівномірний розподіл води доводиться обходитися лише 5 літрами води на день. (Для порівняння: водоспоживання в розвинених країнах становлять понад 300 літрів на одну людину).

Майже 500 млн людей страждають від хвороб, викликаних нестачею або неповноцінністю питної води.

У найближчі 20 років, як підкреслює Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун, жителям Землі знадобиться на 30% питної води більше, ніж споживається в цей час. І це вже сьогодні, за даними ООН, кожний десятий житель планети не має доступу до чистої води.

У доповіді, підготовленій експертами ООН для Всесвітнього форуму з одних ресурсів, відзначається, що через використання неочищеної води вже сьогодні у світі щорічно вмирає близько 1,5 млн дітей, молодших п'ятирічного віку. За статистичним даними ВОЗ, як свідчить «Екотиждень», забруднена вода забирає більше життя людей, ніж найжорстокіші збройні конфлікти.

Нерадісною є перспектива вживання питної води й в Україні. Як відзначає голова Всеукраїнської громадської організації «За право громадян на екологічну безпеку» Володимир Гончаренко, в Україні непридатною для вживання є 95% питної води: її не можна пити, на ній не можна готувати їжу.

Жодне промислове підприємство, сільське господарство, тобто тваринництво, овочівництво, землеробство, не можуть обійтися без використання води. Як підрахували вчені-аграрії, щоб виростити 1 тонну зерна, потрібно використати не менше 1 тонни води. Відсутність достатньої кількості водних ресурсів стає стримуючим фактором економічного розвитку багатьох регіонів.

Водні джерела надзвичайно важливі й у сфері виробництва електроенергії. Від енергетичного базису будь-якої сучасної держави, стану її енергетики залежить її реальна політична незалежність і стійкість економічного розвитку.

Важливим джерелом одержання енергії є термальні води. За допомогою геотермальних установок відбувається гарантоване в кількісному відношенні, постійне вироблення електричної або теплової енергії. Запаси геотермальної енергії в багато разів перевершують повсякденні потреби людства. Однак природний вихід геотермальної енергії на поверхню є досить обмеженим. У тих місцях, де вона дає про себе знати у вигляді гейзерів, уже сьогодні діє чимало геотермальних електростанцій. За їхньої допомоги внутрішнє, природне тепло Землі, тобто енергія гарячих джерел, перетворюється в електрику. Усього геотермальну енергію використовують в 40 країнах світу.

Значні запаси термальних вод знаходяться у нас в Західній Україні й у Криму. Ці запаси можна рентабельно використати як для теплопостачання, так і для виробництва електроенергії.

Геотермальна станція – це найбільш чисте в екологічному плані джерело одержання енергії.

Великий резерв екологічно чистої енергії міститься і у водах припливів та відливів, а також в самій роботі гідроелектростанцій. Це найбільш розвинене і відносно дешеве з поновлюваних джерел енергії [4].

З водою тісно пов'язана робота водного транспорту. Водні магістралі віддавна служили людству як дуже зручні й дешеві шляхи подорожей і транспортування вантажів. Але в останні десятиліття автомобілі й залізниця відсунули на периферію водний транспорт. Автобани й залізниці завдяки своїм швидкісним якостям стали пріоритетними в житті людей. Однак невдовзі недоліки цих засобів пересування стали очевидними. Це стосується високої вартості перевезень, забруднення навколишнього середовища. Кількість залізниць і автобанів у деяких країнах перевищує межі здорового глузду, коли зайнятою рейками й шпалами або забетонованою виявляється майже кожна вільна ділянка землі. Тому в країнах Західної Європи в останні роки водному транспорту почали приділяти підвищену увагу. Як відзначає Я. Логінов у статті «Європа будує водні магістралі», в Європі спостерігається зростаючий інтерес до рік, зокрема до Дунаю – найбільшої після Волги європейської річки. «Якщо подивитися на Дунай у Братиславі, Відні або Будапешті, – відзначає Я. Логінов, – складається враження, що ми стоїмо перед водним автобаном. По Дунаю перевозять не тільки вугілля, пісок і інші вантажі низької вартості, але й контейнери, автомобілі тощо. Розвинений навіть пасажирський транспорт, хоча, здавалося б, річка тут назавжди програла конкурентну боротьбу з автобусами й залізницею». Важливою перевагою Дунаю є те, що на ньому розташовані головні економічні центри цього регіону, зокрема столиці держав – Братислава, Відень, Будапешт, Белград. У кожному із цих міст (і в багатьох інших) є потужні річкові порти. Значення цієї річкової артерії, пише Я. Логінов, зросло «після відкриття каналу «Рейн-Майн-Дунай», який з'єднав Дунайський регіон (а таким способом і Південно-західну Україну) із провідними морськими портами Північного моря» [5].

У процесі впливу водних об'єктів на суспільство помітніше спостерігається така тенденція: водні ресурси все більше починають протистояти людині в її перетворюючій діяльності. Природні катаклізми: тайфуни, повені, посухи – все частіше призводять до істотного збільшення людських жертв. Так, кількість жертв повеней уже сьогодні становить 25% від загальної кількості жертв всіх стихійних лих на Землі. Кількість людей, котрі щорічно страждають від посух, становить близько 33%. У міру збільшення масштабів виробничої діяльності людей, урбанізації, росту населення, зростає антропогенне навантаження на водні об'єкти, ускладнюються системи водопостачання, усе більше проявляється тенденція залежності водних ресурсів від змін клімату, нераціонального використання водних ресурсів, зростають темпи екологічного забруднення водних об'єктів і прилеглих до них територій. Іншими словами, поряд з позитивними моментами соціальної функції води в процесі людської діяльності, нерідко на перший план висувається й негативна її сторона, тісно переплітаючись із природною сутністю водних об'єктів.

Це добре видно на прикладі шахтних вод. Вони належать до найнебезпечніших в епідемічному відношенні видів стічних вод і стоять в одному ряду з господарсько-побутовими стічними водами й стоками тваринницьких комплексів. У закритих шахтах, де припинено видобуток вугілля, шахтні насоси повинні відкачувати воду. Наприклад, на закритій шахті ім. Горького, розташованій в центрі Донецька, щогодини відкачується близько 1,5 тисяч кубів води. Якщо водовідливний комплекс припинить роботу, то зібрана вода загрожує в будь-який момент вирватися назовні, змити прилеглі житлові масиви, підтопити житлово-комунальні й промислові об'єкти, сільгоспугіддя й транспортні магістралі. Підтоплення загрожує й робочим шахтам. У цих умовах проблема одного закритого або занедбаного підприємства може перетворитися в екологічну катастрофу регіонального масштабу. Такий стан в цей час складається в передмісті Донецька – Селидовому, у м. Єнакієвому, у Луганській області – в містах Брянка, Стаханов і ін.

Негативний вплив водних ресурсів можна спостерігати й на функціонуванні екосистеми Дніпра. На цій основній водній артерії України завдяки функціонуванню Дніпровської ГЕС із 1927 р. до 1935 р. майже було сформовано Дніпровське водоймище. Потім в 1950-1975 роках на Дніпрі було створено ще п'ять водоймищ. У результаті Дніпро в межах України став повністю зарегульованим. Країна одержала 5-7% екологічно чистої енергії. Однак створення дніпровського каскаду активізувало руйнівні екогенні процеси, які зумовлюють знищення прибережних екосистем. Площа підтоплених сільськогосподарських угідь становить 90 тисяч гектарів. Сьогодні водоймища катастрофічно міліють. У Кременчуцькому водоймищі із-за затоплення появились десятки островів. Ліквідувати водоймища, спустивши з них воду, неможливо. Наслідки цього, попереджають експерти, можуть бути порівнянними із чорнобильською аварією. Тому, як справедливо відзначає А. Шапар у статті «Дніпро сьогодні: тільки стогне, але вже не реве», електроенергія Дніпра обертається величезними економічними втратами. «Вміст каскаду дніпровських ГЕС коштує країні в 6-30 разів більше, ніж вартість енергії, яка на них виробляється» [7].

Безпрецедентною екологічною катастрофою стало в наш час підвищення рівня Світового океану для острівної держави, члена ООН, Кирибаті, розташованої на 32 коралових островах Тихого океану. Більшу частину цих островів сьогодні вже поглинув океан. Як відзначає лондонська газета «Дейлі телеграф», Кирибаті стала першою державою світу, що перебуває на грані повного зникнення, викликаного підняттям рівня вод Світового океану. У цей час майже все населення Кирибаті, (близько 113 тисяч людей) сконцентрувалося на найбільшому острові держави – Тараве. Однак і цей острів перебуває під загрозою занурення в морську безодню. Для порятунку населення уряд

Кирибаті намагається купити землю сусідніх держав, зокрема сусідньої острівної держави Фіджі. Однак процес купівлі-продажу землі дуже непростий. Для її здійснення держава Фіджі висунула цілу низку умов, які дуже складно виконати покупцеві. Висувається, наприклад, умова, щоб імміграція проходила не в масовому й екстремному порядку, а поступово, упорядковано для того, щоб переселенці могли знаходити для себе місця для роботи.

У наші дні відбувається зародження двох океанів. Один з них був виявлений в 2005 р. і, як вважають дослідники, буде нанесений на карту в найближчому майбутньому. Він порівняно швидко утворюється в районі найпосушливіших пустель Ефіопії. До теперішнього часу утворений океан простягається на 56 км. Його ширина більше 6 метрів. Процес утворення цього об'єкта відбувається порівняно швидко. На порядок денний у найближчому майбутньому встане доля населення, яке проживає в тих краях. Згідно із прогнозами, майбутній океан з'єднає Червоне море з Аденською протокою. У результаті величезні території цього регіону підуть під воду.

Другий океан, що зароджується, – озеро Байкал. Воно містить 19% світового запасів прісної води. За утворенням поверхневих і глибинних плинів, формування хвиль, за видовою біологічною розмаїтістю, за своєю глибиною (до 1642 м) і віку (близько 30 мільйонів років), Байкал найдавніше й найзагадковіше озеро на нашій планеті. На думку дослідників, води цього озера з урахуванням тріщин земної кори опускаються на глибину 60 км, тобто глибше всіх океанів.

Як відзначають учені, зокрема директор Байкальського музею Іркутського наукового центру РАН В. Фіалков, сьогоднішній Байкал – це океан, що зароджується. І вже сьогодні, думає В. Фіалков, треба починати шлях у майбутнє з формування гармонічного ставлення людини до виникаючого океану.

Вода впливає на суспільство й у духовній сфері, зокрема в релігійних ритуалах. З огляду на відродження релігійних поглядів в останні роки, зупинимось більш докладно на відношенні релігії до водних, особливо до мінеральних джерел. Практично у всіх релігіях вода вважається священною основою життя, з нею пов'язані найважливіші ритуальні дієства й обряди.

Активно використовувались й використовуються служителями релігійних культів джерела з мінеральною водою. Чимало таких джерел було в царській Росії й на Україні.

Були вони й у Донбасі. Одна з таких криниць функціонує й у цей час. Розташована вона у Сватовському районі на Луганщині на правому березу річки Червона в урочищі Гапчено. Вода двох джерел цього урочища вважалася священною. Над джерелами піднімалися дерев'яні зруби й хрест із розп'яттям Ісуса Христа. Тут проводилися молебні, було чимало страждених, які прагнули випити «святої води». Там же в Луганській області, поблизу міста Антрацит в Рагозинській балці розташована Чеховська криниця. А.П. Чехов, перебуваючи тут на лікуванні, відзначав, що вода Рагозинського джерела «може вилікувати 15 сухот і 22 ревматизми».

У наш час відбувається повернення з небуття забутих легенд і міфів про воду з ініколи широко відомих джерел.

Одне зі сказань про святу воду – сказання про «Блаженний камінь». Відповідно до легенди, два ченці Києво-Печерської лаври рушили в західному напрямку на пошуки святої води, схожої на лаврську. Після багатьох пригод, «не зроблених без підступу диявола», в одному з куточків нинішньої Івано-Франківської області Божественний провид вивів ченців до дивного каменю, з нутра якого сочилася вода. За своїми властивостями вона була однаковою зі святою водою Київської лаври. Зараз біля Блаженного каменя розташовано діючий монастир. І далеко не без допомоги його мешканців, а можливо, й з їхньої прямої подачі вода з Блаженного каменя вважається цілющою.

Цьому сприяє й думка ченців про те, що камінь у радянські часи не сочився. Тих хто прагне пригорнутися до цілющого «святого» джерела, не зменшується. Будь-який факт подібних зцілень релігія нерідко широко рекламує. А хворі люди часто упувають на «чудо».

Не обходиться без використання мінеральних вод і медициною. Однак це використання іншого характеру. На основі хімічного аналізу води й діагнозу недугів хворої людини лікарі дають наукові рекомендації про можливості мінеральної води того або іншого джерела для лікування конкретної хвороби.

У Донецькій області відомі мінеральні води: «Ханженківська», «Слов'янська», «Великоанадольська», «Бешевська» й ін.

Отже, вода є необхідною основою людського буття, основою забезпечення людині необхідних умов для її нормального існування, розвитку й розкриття колосальних креативних можливостей, закладених у людській сутності.

Розвиток цивілізації змінив й змінює людину і її ставлення до водних джерел. Подальший рух суспільства на шляху техногенної цивілізації буде актуалізувати необхідність дослідження соціоприродних процесів. Їхнє глибоке пізнання дозволить значно знизити напругу екологічних проблем, відкрити шляхи до гармонійного існування природи й суспільства. Це дасть можливість не тільки простежити ставлення людини до водних об'єктів, але й зрозуміти причини низку стереотипів і анахронізмів сучасної суспільної свідомості, породжених системою, яка постійно видозмінюється, взаємозв'язки суспільства й водних ресурсів.

Список літератури / References:

1. Вернадский В.И. История минералов земной коры. Т. 2: История природных вод / В.И. Вернадский. – Л., Госхимтехиздат, 1933. – Ч. 1, вып. 1. – 202 с.
Vernadsky, V.I. (1933), *Istoriia mineralov zemnoi kory* [History of minerals of Earth crust], Hoskhimtekhizdat, Leningrad, USSR.
2. Вернадский В.И. Избр. соч. / В.И. Вернадский – М.: Наука, 1960. – Т. 4, кн. 2. – 652 с.
Vernadsky, V.I. (1960), *Izbr. soch.* [Favorite composing], Nauka, Moskow, Russia.
3. Вернадский В.И. Несколько слов о ноосфере / В.И. Вернадский // Успехи современной биологии. – 1944. – Т. 18, в. 2. – С. 113-120.
Vernadsky, V.I. (1944), “Several words about noosphere”, *Uspehi sovremennoi biologii*, vol. 18, issue 2, pp. 113-120.
4. Никитин Л.Н. Энергетическая модель мира и экология / Л.Н. Никитин – Донецк, ДонНУЭТ, 2011. – С. 159-160.
Nikitin, L.N. (2011), *Energeticheskaia model mira i ekologoia* [Energetical model of the world and ecology], DonNUET, Donetsk, Ukraine.
5. Логинов Я. Европа строит водные магистрали / Я. Логинов // Зеркало недели. – 2012. – № 32. – С. 10.
Loginov, Ya. (2012), “Europe builds water mains”, *Zerkalo nedeli*, no. 32, p. 10.
6. Бодак В. Сакральне значення води в українській релігійній культурі / В. Бодак // Філософія води – філософія життя. – Дрогобич: Швидкодрук, 2010. – С. 47-51.
Bodak, V. (2010), “Sacral meanings of water in ukrainian religious culture”, *Filosofiya vody – filosofiya zhittia*, pp. 47-51.
7. Шапар А. Днепр сегодня только стонет, но уже не ревет / А. Шапар // Зеркало недели. – 2011. – № 24. – С. 1, 11.
Shapar, A. (2011), “Dnepr today only moans, but not roars yet”, *Zerkslo nedeli*, no. 24, pp. 1, 11.

Цель. Развитие теории и методологии определения социальной функции воды как феномена, оказывающего важнейшее воздействие на функционирование всех процессов на нашей планете и особенно на жизнедеятельность человеческого общества.

Методика. Проведено исследование воздействия водных феноменов на различные социальные структуры общества. Проанализированы количественные и качественные показатели эффективности использования водных ресурсов в развитии социума, а также негативные явления и угрозы, с которыми сталкивается общество, взаимодействуя с водными объектами.

Результаты. Положение о том, что от наличия водных ресурсов зависит функционирование всей неорганической и органической природы на Земле, позволило выделить не просто природную, а социальную функцию воды, проанализировать многовекторную направленность ее социальных компонентов, показать, что социальная составляющая воды пронизывает все сферы человеческой жизнедеятельности. Это дало возможность выделить стратегические задачи, возможности и определяющие позиции в становлении социального бытия. Интерпретация полученных результатов требует более глубокого осознания социальной функции воды для определения границ и уровней взаимодействия системы «общество - водные ресурсы».

Научная новизна. Доказана связь водных объектов с основными параметрами социального развития в целом и различных сфер человеческой жизнедеятельности в частности.

Практическая значимость. Практическая значимость статьи заключается в выявлении социальной составляющей воды и необходимости учета этой функции водных объектов в сфере хозяйственной деятельности человека, в процессах урбанизации и перспективах развития общества.

Ключевые слова: вода, природа, социальная функция, мировидение, общество, жизнедеятельность, негативные последствия.

Objective. Development of theory and methodology of definition of social function of water as a phenomenon, which makes the most important influence at all the process of our planet functioning, especially at vital functions of human's society.

Methods. The research of influence of water phenomenas at different social structures of society has been done. The quality and quantity measures of efficiency of using of water resources in society development, negative phenomena, menaces, which society has in action of relation with water objects have been analyzed.

Results. Water resources presence is connected with functioning of all the infinity and organic nature of our planet makes us to notice that water has not only nature function. It has also social function. It allows us to analyze the large directivity of its social components and show us that social component of water pierce through all the spheres of human's vital functions.

It has given an opportunity to focus the strategical targets, possibilities and conclusive positions in social being formation. The interpretation of derived results requests deeper recognition of social function of water for definition of borders and levels of relations of «society-water resources» system.

Academic novelty. The connection of water objects with main characteristics of social development in generally and different spheres of human's vital function has been proved.

Practical importance. The practical value of this article conclude in exposure of social water component and necessity of accounting of this function of water objects in the sphere of human's economical activity, in processes of urbanization and society development opportunities.

Key words. Water, nature, social function, world-view, society, vital function, negative effect.

Рекомендовано до публікації д-ром філос. наук,
проф. Додоновим Р.О. Дата надходження рукопису 07.12.2012 р.